

بسم الله الرحمن الرحيم

بحث در این بود که ما امامیه قائلیم که صوم در سفر صحیح نیست بلکه معصیت می باشد خلافاً للعامة که صوم در سفر را صحیح می دانند ، همان طور که عرض کردیم چند جا استثناء شده که دو موردش را ذکر کردیم ، و اما سوم ؛ الثالث : « صوم النذر المشترط فيه سفيراً خاصةً أو سفيراً و حضراً دون النذر المطلق ». روزه کسی که نذر کرده باشد در سفر و یا سفيراً و حضراً روزه بگیرد صحیح است به خلاف کسی که نذر مطلق کرده و در نذر خود مقید به سفر یا به سفر و حضر نکرده باشد که در این صورت صومش در سفر صحیح نیست .

این مسئله در بین ما امامیه تقریباً اجماعی می باشد مثلاً صاحب جواهر در جلد ۱۷ ص ۲۷۷ می فرماید : « لأجد فيه خلافاً » فقط صاحب شرایع این قول را به مشهور نسبت داده و علتش هم این است که محقق در معتبر فرموده روایتی که دلالت دارد بر اینکه اگر در نذرش قصد کرده باشد که در سفر روزه بگیرد صومش درست است ضعیف می باشد یعنی ایشان از جهت ضعف دلیل اینطور فرموده اند .

خوب و اما عمده دلیل خبر ۱ از باب ۱۰ از ابواب من یصح منه الصوم می باشد ، خبر این است : « مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الطُّوسِيُّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الصَّفَّارِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُحَمَّدٍ جَمِيعاً عَنْ عَلِيِّ بْنِ مَهْزِيَارٍ قَالَ كَتَبَ بِنْدَارُ مَوْلَى إِدْرِيسَ يَا سَيِّدِي نَذَرْتُ أَنْ أَصُومَ كُلَّ يَوْمٍ سَبْتٍ - فَإِنْ أَنَا لَمْ أَصُمْهُ مَا يَلْزَمُنِي مِنْ

الْكَفَّارَةِ فَكَتَبَ عَ وَ قَرَأْتُهُ لَأ تَتْرُكُهُ إِلَّا مِنْ عِلَّةٍ وَ لَيْسَ عَلَيْكَ صَوْمُهُ فِي سَفَرٍ وَ لَأ مَرَضٍ إِلَّا أَنْ تَكُونَ نَوَيْتَ ذَلِكَ وَ إِنْ كُنْتَ أَفْطَرْتَ مِنْهُ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ فَتَصَدَّقْ بِقَدْرِ كُلِّ يَوْمٍ عَلَى سَبْعَةِ مَسَاكِينَ نَسْأَلُ اللَّهَ التَّوْفِيقَ لِمَا يُحِبُّ وَ يَرْضَى ». شیخ طوسی از طبقه ۱۲ و صفار از طبقه ۸ می باشد و این خبر را شیخ از کتاب حسن بن صفار گرفته است احمد بن محمد و عبدالله بن محمد ، هر دو خوب و با هم برادر هستند و علی بن مهزیار نیز از أجلائی روات و از طبقه ۶ می باشد ، و همانطور که می بینید جمله : إِلَّا نَوَيْتَ ذَلِكَ ، دلالت دارد بر اینکه اگر در نذرش نیت کرده باشد که در سفر روزه بگیرد در این صورت صومش صحیح است .

خوب و اما چند اشکال به این خبر وارد شده : اشکال اول اینکه بندار مولی إدريس که در خبر آمده معلوم نیست چه کسی می باشد یعنی چونکه کاتب مجهول الحال است لذا خبر ضعیف می باشد ، و اما اشکال دوم اینکه در خبر گفته شده یا سیدی یعنی خبر دارای اضمار می باشد و اما اشکال سوم اینکه در این خبر سفر و مرض را با هم حساب کرده و در ردیف هم قرار داده است در حالی که سفر با مرض فرق دارد زیرا اگر شخصی مریض باشد و روزه برایش ضرر داشته باشد دیگر روزه بر او جایز نیست چه نذر کند و چه نذر نکند ، و اما اشکال چهارم این است که در این خبر گفته شده در صورت تخلف از نذر باید : فتصدق بقدر کل يوم علی سبعة مساکین ، در حالی که کفارہ تخلف نذر عشرة مساکین می باشد .

خوب و اما در جواب اشکال اول عرض می کنیم که شناخت بندار لازم نیست زیرا او راوی حدیث نمی باشد بلکه راوی حدیث علی بن مهزیار می باشد ، به عبارت دیگر برای علی بن مهزیار ثابت است که آن نوشته به دست امام (ع) رسیده و ثابت است که امام (ع) اینطور جواب داده اند که همین کافی است و دیگر شناخت نویسنده و کاتب آن نوشته لازم نمی باشد زیرا راوی ابن مهزیار می باشد بنابراین جهالت و یا عدم جهالت آن کاتب مؤثر در صحت سند نمی باشد .

در جواب از اشکال دوم عرض می کنیم که قطعاً برای ابن مهزیار وجود امام معصوم (ع) ثابت بوده که گفته یا سیدی بنابراین خبر مضمهره نمی باشد .

در جواب از اشکال سوم عرض می کنیم که این خبر دارای چند جمله می باشد و اگر اصحاب به بعضی از جملات این خبر عمل نکرده باشند این باعث نمی شود آن جمله ای که ثابت است و به آن عمل کرده اند از حجیت بیافتد ، البته آیت الله خوئی می فرمایند اگر از آن مرضهایی باشد که ضرر ندارد بلکه فقط عسر و حرج دارد می تواند روزه بگیرد لذا شاید روایت منظورش از مرض همین مرض یعنی مرض همراه با عدم ضرر می باشد ، إنتهی کلام آقای خوئی .

و اما در جواب اشکال چهارم عرض می کنیم که آقای خوئی می فرماید که در کتاب مقنعة صدوق در همین خبر عشرة مساکین ذکر شده پس معلوم می شود که نسخه ها متفاوت بوده لذا اختلاف در نسخه ها باعث نمی شود که این خبر از حجیت بیافتد و عمدۀ دلیل همین خبر می باشد که فقهای ما آن را أخذ کرده اند .

و اما یک خبر دیگر هم داریم که بر ما نحن فيه دلالت دارد و آن خبر ۷ از همین باب ۱۰ از ابواب من یصح منه الصوم می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْهُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الصَّبَّاحِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ يَجْعَلُ لِلَّهِ عَلَيْهِ صَوْمَ يَوْمٍ مُسَمًّى قَالَ يَصُومُ أَبَدًا فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ . وَ رَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ أَقُولُ حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَيَّ مِنْ شَرَطٍ عَلَيَّ نَفْسِهِ أَنْ يَصُومَ فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ لَمَّا مَرَّ » . خبر از لحاظ سند موثقه و معتبر می باشد و همانطور که می بینید این خبر دلالت بر اینکه روزه نذر را مطلقاً می توان در سفر و حضر گرفت که البته ما این خبر را با خبر اول که خواندیم مقید می کنیم یعنی در صورتی یجوز که در نذرش قصد و نیت کرده باشد که در سفر روزه بگیرد .

خوب و اما در مقابل اخباری داریم که بر عدم جواز روزه نذری در سفر دلالت دارند که ما باید آنها را نیز در نظر داشته باشیم ، اولین خبر معارض خبر ۱ از باب ۱۱ از ابواب بقیة الصوم الواجب می باشد ، خبر این است : « مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ كَرَامٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع إِنِّي جَعَلْتُ عَلَيَّ نَفْسِي أَنْ أَصُومَ حَتَّى يَقُومَ الْقَائِمُ فَقَالَ صُمْ وَ لَا تَصُمْ فِي السَّفَرِ وَ لَا الْعِيدَيْنِ وَ لَا أَيَّامَ التَّشْرِيقِ وَ لَا الْيَوْمَ الَّذِي تَشْكُ فِيهِ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ رَوَاهُ الشَّيْخُ بِإِسْنَادِهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَعْقُوبَ أَقُولُ الْمُرَادُ لَا تَصُمْ يَوْمَ التَّشْكِ بِنِيَّةِ الْفَرَضِ لَمَّا مَرَّ فِي مَحَلِّهِ » . کرام مجهول الحال می باشد و در کتب رجالی ما توثیق نشده است لذا خبر از جهت

او ضعیف می باشد و اما دلالت دارد بر اینکه صوم نذری در سفر جایز نمی باشد .

خبر بعدی خبر ۲ از باب ۱۰ از ابواب من یصح منه الصوم می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْهُ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ الصَّيْقَلِ قَالَ كَتَبْتُ إِلَيْهِ يَا سَيِّدِي رَجُلٌ نَذَرَ أَنْ يَصُومَ يَوْمًا مِنَ الْجُمُعَةِ دَائِمًا مَا بَقِيَ فَوَافَقَ ذَلِكَ الْيَوْمَ يَوْمَ عِيدِ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى - أَوْ أَيَّامَ التَّشْرِيقِ أَوْ سَفَرٍ أَوْ مَرَضٍ هَلْ عَلَيْهِ صَوْمٌ ذَلِكَ الْيَوْمِ أَوْ قِضَاؤُهُ أَوْ كَيْفَ يَصْنَعُ يَا سَيِّدِي فَكَتَبَ إِلَيْهِ قَدْ وَضَعَ اللَّهُ عَنْكَ الصِّيَامَ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ كُلِّهَا وَ يَصُومُ يَوْمًا بَدَلَ يَوْمٍ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى » . این خبر هم دلالت دارد بر عدم جواز صوم نذری در سفر .

و اما خبر بعدی خبر ۳ از همین باب ۱۰ از ابواب من یصح منه الصوم می باشد ، خبر این است : « وَ بِإِسْنَادِهِ عَنْ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ فَضَّالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُكَيْرٍ عَنْ زُرَّارَةَ قَالَ قُلْتُ لَأَبِي جَعْفَرٍ عَ إِنَّ أُمَّي كَانَتْ جَعَلَتْ عَلَيْهَا نَذْرًا إِنْ اللَّهُ رَدَّ عَلَيْهَا بَعْضٌ وَوَلَدَهَا مِنْ شَيْءٍ كَانَتْ تَخَافُ عَلَيْهِ أَنْ تَصُومَ ذَلِكَ الْيَوْمَ الَّذِي يَقْدَمُ فِيهِ مَا بَقِيََتْ فَخَرَجَتْ مَعَنَا مُسَافِرَةً إِلَى مَكَّةَ - فَأَشْكَلَ عَلَيْنَا (لِمَكَانِ النَّذْرِ) تَصُومُ أَوْ تُفْطِرُ فَقَالَ لَا تَصُومُ قَدْ وَضَعَ اللَّهُ عَنْهَا حَقَّهُ وَ تَصُومُ هِيَ مَا جَعَلَتْ عَلَيَّ نَفْسَهَا قُلْتُ فَمَا تَرَى إِذَا هِيَ رَجَعَتْ إِلَى الْمَنْزِلِ أَوْ تَقْضِيهِ قَالَ لَا قُلْتُ فَتَتْرِكُ ذَلِكَ قَالَ لَا لِأَنِّي أَخَافُ أَنْ تَسْرَى فِي الَّذِي نَذَرْتَ فِيهِ مَا تَكْرَهُ وَ رَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ فَضَّالٍ نَحْوَهُ » . خبر سنداً موثق می باشد و دلالت دارد بر اینکه روزه نذری در سفر جایز نمی باشد .

خبر بعدی خبر ۸ از همین باب ۱۰ می باشد ، خبر این است : « وَ عَنْهُ عَنِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الصَّبَّاحِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ ع قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ الرَّجُلِ يَجْعَلُ لِلَّهِ عَلَيْهِ صَوْمَ يَوْمٍ مُسَمًّى قَالَ يَصُومُ أَبَدًا فِي السَّفَرِ وَ الْحَضَرِ . وَ رَوَاهُ الْكَلْبِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ أَقُولُ حَمَلَهُ الشَّيْخُ عَلَيَّ مِنْ شَرْطٍ عَلَيَّ نَفْسِهِ أَنْ يَصُومَ فِي السَّفَرِ وَ الْحَضَرِ لِمَا مَرَّ » . این خبر هم مثل سه خبر قبلی که خواندیم دلالت دارد بر اینکه صوم نذری در سفر جایز نمی باشد ، بنابراین ما ناچاریم برای جمع بین این اخبار و خبر ابن مهزیار که روزه نذری در سفر را جایز می داند بگوئیم که اگر در نذرش قصد و نیت کرده باشد و نذرش را مقید کرده باشد به اینکه در سفر روزه بگیرد جایز است و إلا فلا ، بقیه بحث بماند برای جلسه بعد إن شاء الله ...

و الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرین